

ტურიზმი, როგორც მსოფლიო ეკონომიკის მქლავრი და დინამიური ინდუსტრია

DOI: <https://doi.org/10.52340/bal/2025.02.13>

**უპირობო მოსაზრებები
ნოდარ ბრძილიშვილის ახალ
მონობრაფიაზე:
„ტურიზმობოგია მეცნიერება
ტურიზმის შესახებ“**

2025 წლის მაისში საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნულმა აკადემიამ მოისმინა ტურიზმის სპეციალისტის, ამ სფეროს მკვლევრისა და ცნობილი მეცნიერის ნოდარ გრძელიშვილის წარდგინება მონობრაფიაზე „ტურიზმობოგია მეცნიერება ტურიზმის შესახებ“. დისკუსიისში მონაწილეებმა გამოხატეს ინტერესი, აღნიშნეს გამოცემის მეცნიერული და პრაქტიკული ღირსებები. წიგნი დაიბეჭდა საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის საგამომცემლო - სარედაქციო საბჭოს გადამწყვეტილებით, ამავ ეკადემიის სტამბაში, გვ.228. მთავარი რედაქტორი - აკადემიკოსი როინ მეტრეველი.

მარტო აღნიშნული საკმარისია, რომ ასეთი ავტორიტეტების მიერ კურთხეულმა მონობრაფიამ სპეციალისტების ყურადღება მიიპყროს და მათ სამუშაო სამაგიდებზე დამკვიდრდეს.

დარწმუნებული ვარ, ან უკვე ფართო წრისათვის ხელგანვდილ ნაშრომზე დადებითი გამოხმაურებები სხვაც ბევრი დაინერება და უთუოდ შენიშნავენ მის, მართლაც, ღირებულ ნიშნებს. მანამდე, როგორც მკითხველმა და სფეროსთან არამწყრალად მყოფმა, მინდა ჩემი შთაბეჭდილება გაგიზიაროთ.

ეს მონობრაფია ავტორისთვის პირველი არ არის და სავსებით ლოგიკურია, რომ წინამორბედებისგან გამოცდილების სიუხვით, აკადემიურობით, კვლევის სიღრმით და მასშტაბურობით გამოირჩევა. ამით, არ ვგულისხმობ, მის სხვა ნაშრომებს რამე აკლდა. მაგრამ განსაკუთრებულად შევნიშნავ, რომ ეს გამოცემა თანამედროვე მეცნიერების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი, მაღალი აკადემიური სტანდარტების შესაბამისი ნაშრომია. ამასთან, ახალი სამეცნიერო დისციპლინის, ტურიზმობოგიის ინსტიტუციონალიზაციისათვის ერთგვარ საფუძველს წარმოადგენს და მიზნად ისახავს ტურიზმის, როგორც რთული, მრავალგანზომილებიანი სოციალური ფენომენის, სისტემურ გააზრებას.

დღეს წიგნები, განსაკუთრებით სპეციალური მიმართულების ლიტერატურა, ბევრი იწერება. უმეტესი მათგანი საგრანტო თემას, სასწავლო პროგრამას, აკადემიური თანამდებობისთვის შრომების ჩამონათვალის შევსებას, ავტორების მეცნიერული პროდუქტიულობის წარმოჩენას და ათას სხვა გარემოებას უკავშირდება. მათ შორის, იშვიათია გამოცემა, რომელიც მკითხველისთვის,

იური პაპასკუა

ეკონომიკურ მეცნიერებათა აკადემიური დოქტორი,
სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი,
<https://orcid.org/0000-0002-7849-2426>
E-mail: papaskuairi@gmail.com

მით უფრო, გამოყენებადობის დანიშნულებით იყოს დანერგილი. ამ შემთხვევაში კი ბედნიერ გამონაკლისთან გვაქვს საქმე - ნაშრომი შესრულებულია მკითხველის მიმართ პატივისცემით, მაღალი პასუხისმგებლობით, კომპენენტურობით, მეცნიერული უნარ-ჩვევებით და, რაც ყველაზე მნიშვნელოვანია, ის პრაგმატულ დანიშნულებას ატარებს. წიგნს უაღრესად დახვეწილი შემეცნებითი ღირებულება გააჩნია - მისი ცალკეული თავი თუ ქვეთავი დამოუკიდებლადაც იკითხება, ინტელექტუალური ინფორმაციით დატვირთულია და საინტერესოა.

ბევრს დღემდე ტურიზმი წარმოუდგენია, როგორც ვიზიტორების შემოსვლა, ქვეყნის ღირსშესანიშნაობებით მათი მოხიზვლა, ხელგაშლილად დახვედრა, გართობა, რომელსაც შემოსავალი მოაქვს. რაღაც მიახლოება არსთან აქ უთუოდ არის. მაგრამ უპირველესად, ამ სფეროთი დაინტერესებულმა უნდა იცოდეს, რომ ტურიზმი მარტო უცხოელისთვის საინტერესო ადგილების ჩვენება არ არის, არც გულუხვი გამასპინძლება - ეს უდიდესი ინდუსტრია, დარგთაშორისი კავშირი, მომსახურების კულტურა, დარგის ცოდნა, გამოცდილება,

უთვალავი რესურსისა და შესაძლებლობის უზადოდ გამოყენებაა. ავტორს თუ დავიმონებთ, **„ტურიზმი - ეს არის საზოგადოებრივი ცხოვრების მრავალნაზნაგოვანი მოვლენა, რომლის დახასიათება ერთმნიშვნელოვნად შეუძლებელია. ცხადია, რომ ტურიზმი - ასევე არის მულტიდისციპლინარული და მრავალფაქტორული მოვლენა.** ის შეიძლება წარმოვიდგინოთ, როგორც ინფრასტრუქტურის, სტუმართმასპინძლობის, გადაადგილების თავისუფლების, ტურისტული პროდუქტების ხარისხის - სამზარეულოს ხარისხის, გარემოს ხარისხის, პერსონალის კომპეტენტურობის, ტრანსპორტის ხელმისაწვდომობის, კომუნალური მომსახურების ეფექტიანობის, ტურისტების უსაფრთხოების უზრუნველყოფის ერთობა. **ტურიზმი წარმოდგება, როგორც დარგთაშორისი კომპლექსი, სადაც ტურისტული პროდუქტი ფორმირდება და რეალიზდება, როგორც ეკონომიკური საქმიანობის სახეობა და როგორც თავისუფალი დროის გატარების საშუალებაც“** - ფაქტობრივად, ყოვლისმომცველ განმარტებაში ამკარად იკითხება ავტორის შთამბეჭდავი ცოდნა და განსწავლულობა ეკონომიკის, მართლაც, უკიდევანო ამ დარგში.

იყო მოსაზრება, რომ ტურიზმი ქვეყანას და მოსახლეობას მომსახურის პროფილს უქადის. თავის დროზე, ამ მოსაზრებაში იკითხებოდა ანგარიშგასანევი მინიშნება, თუმცა, თანამედროვე ტურიზმი იმდენად მრავალნაზნაგა და მრავალი სახისაა, რომ მზარეულის, მრეცხავისა თუ სასტუმროს სხვა პერსონალის რუტინულ საქმიანობას შორის სცდება. ტურიზმთან დაკავშირებული უზარმაზარი ინდუსტრია (მრეწველობა, მშენებლობა, სოფლის მეურნეობა, ვაჭრობა, საყოფაცხოვრებო-კომუნალური მეურნეობა, გზები, ტრანსპორტი, კავშირგაბმულობა, კვების ობიექტები, კულტურა, ხელოვნება, სპორტი და ბევრი სხვ.) მხოლოდ მომსახურება არაა, ეს აღმშენებლობითი ინფრასტრუქტურაცაა და მას ქვეყნის ცნობადობის გაზრდისთვის, შესაძლებლობათა წარმოჩენისა და ეკონომიკური განვითარებისთვის უდიდესი მნიშვნელობა აქვს. მით უფრო, ჩნდება ტურიზმის ახალი სახეობები და საქართველოს, ამ მხრივ, დიდი პოტენციალი გააჩნია. ამოუწურავი რესურსებია საქართველოში ტურიზმის ისეთი მიმართულებისთვის, როგორიცაა ორგანიზმის ფიზიკური თუ ფსიქოლოგიური ფუნქციების აღდგენის, ემოციური განტვირთვის მიზნით მოკლევადიანი და გრძელვადიანი დასვენება; რეკრიაციული ტურიზმი, სამკურნალო ტურიზმი; აგროტურიზმი; კულტურული, რელიგიური, საზოგადოებრივი, საკონგრესო, ეკოლოგიური, სპორტული, სათავგადასავლო, ექსტრემალური, თვითშემოქმედებითი, სოციალური ტურიზმი და ცალკეული მათგანის ქვედარგები. თითოეული მოიცავს/საჭიროებს შესაბამის ინფრასტრუქტურას, დაკავშირებული დარგების გამართვას, პროდუქტების შექმნას და მიწოდებას, რაც მრავალპროფილური დასაქმების ახალი ადგილების, ცოდნის, შესაბამისი კადრების მომზადებისა და შემოქმედებითი უნარების

ჩამოყალიბების ერთობლიობაა. კიდევ ერთი, ფრიად მნიშვნელოვანი გამოვლინება გააჩნია ტურიზმს, რომლის გამოც, ქვეყნის განვითარებაში მისი როლისა და ადგილის დაკნინება მხოლოდ მომსახურების სფერომდე, სხვა რომ არაფერი ვთქვათ, გაუცნობიერებულობის ფარგლებს ვერ გასცდება, ესაა უდიდესი შემაკავშირებელი ძალა - „ცივილიზებული ტურიზმის იდეას შეუძლია გააერთიანოს ერები ეროვნული კულტურის, განათლების, მსოფლიო ხალხების ტრადიციების საფუძველზე“.

ქვეყნის ეკონომიკის განვითარების სტრატეგიაში ტურიზმი ერთ-ერთ უპირველეს პრიორიტეტულ მიმართულებად არის წარმოდგენილი. ეს ამ მხრივ საქართველოს რესურსების უდიდესი პოტენციალითაა განპირობებული. მაგრამ საყურადღებოა და უნდა გვესმოდეს, რომ ასეთი მიდგომა მოცემული მომენტისთვის გადაჭარბებულ მოლოდინებს შეიცავს და სიფრთხილით უნდა მოვეკიდოთ. საქმე იმაშია, რომ იშვიათი გამონაკლისის გარდა, ტურიზმთან დაკავშირებული ინფრასტრუქტურული პროექტები და მომსახურება უმეტესწილად ხორციელდება იმპორტული საქონლის, პროდუქტების, მასალების, კომუნიკაციური და სხვა საშუალებების გამოყენებით. ასეთ შემთხვევაში, ტურიზმს შემოსავალი კი არ მოაქვს, არამედ მიაქვს - ჩვენ ვაძლიერებთ „სხვის“ ეკონომიკას. ამიტომ, უპირველეს ყოვლისა, ტურიზმის კეთილმოყოფელობისა და ქვეყნის განვითარების მომსახურებისთვის აუცილებელია იმპორტჩამანაცვლებელი დარგების წამოწევა, მათი აღორძინება.

წარმოდგენილი ნიგნი იძლევა შესაძლებლობას, რომ დაინტერესებულმა პირმა კარგად გაიგოს, შეისწავლოს და გაერკვეს ტურიზმის სიკეთეებსა და რისკის შემცველ მოტივებში, თვით ტურიზმის არსშიც კი.

საგულისხმოა, რომ დარგით დაინტერესებულ მკვლევართა შორისაც კი არ იყო შეჯერებული შეხედულება ტურიზმის არსის, მისი შესაბამისი განმარტების შესახებაც. მონოგრაფიაში ავტორი იძლევა ტურიზმის სრულყოფილ, ფაქტობრივად, ზუსტ განმარტებას და მის საფუძვლიან არგუმენტებს. მეტიც, პრაქტიკული გამოვლინებების ადექვატური შეფასებების გარდა, აქ ტურიზმი წარმოდგენილია, როგორც მეცნიერება - **„მრავალნაზნაგოვანი ცნება, რომელსაც აქვს კონკრეტული საგანი. ტურიზმი, როგორც მეცნიერება - ეს არის ურთიერთობების ერთობლიობა, რომლებიც შეისწავლიან ტურისტული პროდუქტის ფორმირების, წინწანევის, რეალიზაციისა და მოხმარების კანონზომიერებს ტურისტის სოციალ-კულტურული, ეკონომიკური და სულიერი მოთხოვნების დაკმაყოფილების მიზნით“**. უდავოა, რომ „ასეთი სახით ტურიზმის შესახებ მეცნიერების წარმოჩენა, რომელიც დაფუძნებულია, კვლევის ერთიან ობიექტზე, წარმოქმნის ტურიზმის მთლიან კონცეფციას და საკვლევ ველს სხვა მეცნიერებებისთვის“.

შემთხვევითი არაა, რომ ავტორმა ამ ნიგნს ტურიზმოლოგია უწოდა. მართლაც, ჩვენს რეალობაში ჩნდება ახალი ასეთი დარგი. ბატონმა ნოდარმა მას პირველი,

მეცნიერული ღირსებებით გაჯერებული მონოგრაფია მიუძღვნა. სახელდებაც შესაბამისია, - ის იზიარებს მსოფლიო ანალოგებს. ტერმინი „ტურიზმოლოგია“ წარმატებით გამოიყენება მეცნიერთა მიერ სხვადასხვა ქვეყანაში და, ჩემი აზრით, კარგად ესატყვისება სამოქმედოდ მოაზრებულ სფეროს.

ავტორის კონცეპტუალური მიდგომით, ტურიზმოლოგია განიხილება არა როგორც მხოლოდ ტურიზმის ზოგადი თეორია, არამედ როგორც ინტეგრირებული და მრავალვექტორული სამეცნიერო მიმართულება, რომელიც „აერთიანებს ფილოსოფიურ, გეოგრაფიულ, იურიდიულ, სოციოლოგიურ, კულტუროლოგიურ, პედაგოგიურ და სხვა განზომილებებს“. ყველა ნიშნის მიხედვით, ტურიზმოლოგია, მართლაც, თავს მოუყრის მრავალ სამეცნიერო დისციპლინასა და დისციპლინათაშორის მიმართულებას. იგი მალე ტურიზმისა და ტურისტული საქმიანობის შესახებ ზოგადი და გამოყენებითი მეცნიერებების კომპლექსად ჩამოყალიბდება.

ნაშრომში განსაკუთრებით საყურადღებოა ის მიდგომა, რომლის მიხედვით ტურიზმოლოგიის პრობლემატიკა მოიცავს კომპონენტების სისტემურ ანალიზს, რომლებიც ერთმანეთთან მჭიდროდ არიან დაკავშირებული: „ადამიანი - მოგზაურობა - ტურისტული დესტინაცია - გარემო“. ამ მოდელის საფუძველზე ავტორი ავითარებს კომპლექსურ ხედვას, რომელიც აერთიანებს როგორც ჰუმანიტარულ, ისე საბუნებისმეტყველო და სოციალურ მეცნიერებებს. ამ მიდგომით მონოგრაფია წარმოაჩენს ტურიზმის მთლიან მეცნიერულ კონცეფციას, რომელიც შემდგომში შესაძლებელია სხვა მეცნიერებებაც გამოიყენონ, როგორც ბაზისი.

ავტორი წარმატებით ახორციელებს ტურიზმოლოგიის, როგორც დამოუკიდებელი მეცნიერების, კონცეპტუალიზაციას და მომხმარებელს მომავალი კვლევებისთვის სთავაზობს მკაფიოდ ჩამოყალიბებულ თეორიულ-მეთოდოლოგიურ ჩარჩოს. მასში გამოყენებულია უცხოელი, ასევე ქართველი მეცნიერების მნიშვნელოვანი კვლევები და დიდი მოცულობის ანალიტიკური მასალა. მონოგრაფიაში წარდგენილი თეორიული დებულებები ეყრდნობა როგორც საერთაშორისო გამოცდილებას, ისე კონკრეტული ქვეყნების, მათ შორის, საქართველოს მაგალითზე ჩატარებულ კვლევებს. მნიშვნელოვანი ყურადღება გამახვილებული ტურიზმის ინტერდისციპლინარულ ბუნებაზეც - იგი ეფექტურად აერთიანებს გეოგრა-

ფიულ, სოციალურ, ეკონომიკურ და კულტუროლოგიურ კომპონენტებს.

დღეს, როდესაც ტურიზმი იქცა არა მხოლოდ ეკონომიკურ, არამედ კულტურულ, საგანმანათლებლო, ეკოლოგიურ და გლობალურ სტრატეგიულ ფენომენად, აუცილებელია, რომ მის შესასწავლად არსებობდეს მკაფიოდ ფორმირებული, დამოუკიდებელი და აკადემიურად აღიარებული მეცნიერება.

ვფიქრობთ, აღნიშნული ნაშრომი მნიშვნელოვან წვლილს შეიტანს ქართულ აკადემიურ სივრცეში და საფუძველს ჩაუყრის ტურიზმოლოგიის, როგორც ცალკე მეცნიერების ინსტიტუციონალიზაციას.

ჩვენი აზრით, ამ ნაშრომის ფართოდ გავრცელება აკადემიურ წრეებში, უნივერსიტეტებსა და კვლევით ცენტრებში გამოყენება გახდება ღირებული რესურსი მომავალი თაობის მეცნიერთათვის.

აღნიშნული და სხვა, დროსა და სივრცეში, ჯერ კიდევ გამოსავლენ ღირსებათა გამო, „ტურიზმოლოგია მეცნიერება ტურიზმის შესახებ“, ერთ-ერთი ძალიან ღირებულია ბოლო დროს დასტამბულ ეკონომიკურ გამოცემებს შორის. მონოგრაფია ერთგული მეგზური გახდება მეცნიერების, უმაღლესი სასწავლებლების, პედაგოგების, დოქტორანტების და საკითხით დაინტერესებული ფართო წრის წარმომადგენლებისთვის.

ავტორი უთუოდ იმსახურებს ნახალისებასა და მხარდაჭერას გამბედაობისთვის, კომპეტენტურობისთვის, პასუხისმგებლობისთვის, მეცნიერული აღლოსა და უნარისთვის, რაც აქ, ამ ჩინებულ წიგნში არის ჩაკირული.

ABSTRACT

The work reflects the unconditional opinions of the tourism specialist, researcher in this field and famous scientist **Nodar Grdzlishvili** on the monograph: „**Tourismology - Science about Tourism**“. In it, along with high assessments, it is emphasized that this monograph is one of the most valuable among the recently published economic publications. The scientific and practical merits of this publication are presented in an argumentative manner.

The author notes the courage, competence, high responsibility towards the reader, scientific enthusiasm and skills of **Nodar Grdzlishvili**, due to which the monograph deserves the attention of academic circles, universities and research centers.